

AVAUKSET

KUKA TARVITSEE TYÖN HAITTAVEROTUSTA?

KATI PELTOLA

SAMA TAVOITE?

Euroopan unionin papereissa tunnustetaan, että yksi rakenteellisen työttömyyden keskeinen aiheuttaja on työn raskas verotus. Suomestakin on vaikea löytää poliittista puoluetta, jonka vaatimuksena ei olisi työn verotuksen keventäminen. Tämän pitemmälle yksimielisyys ei ulotu, puhumattakaan siitä, että puolueilla tai hallituksilla olisi konkreettinen tavoite, paljonko työn verotusta alennetaan ja ohjelma sen toteuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveystieteissä ja valtiovarainministeriössä rakennetaan toimenpiteohjelmia, jotka ovat Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton ja Unicen (Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe) näkemysten mukaisia. Ne sisältävät seuraavanlaisia keinoja.

JULKISEN SEKTORIN SUPISTAMINEN

Julkista sektoria supistamalla vähennetään verojen tarvetta. Kevennysvara käytetään työssä olevien ansiotuloverotuksen alentamiseen. Tämän ohjelman kokonaisvaikutuksia on tarkasti varottu konkretisoimasta. Sen esittäjät eivät arvioi julkisten työpaikkojen supistamisesta aiheutuvaa työttömyysvaikutusta tai sosiaalietujen vähenemisestä aiheutuvaa laskevan kulutuskysynnän synnyttämää työttömyyttä. Esitysten perusteluna on vain yleistä puhetta siitä, että kun julkinen tuhlauksen lopetetaan, yksityisen sektorin terve tuotanto saa kysynnän lisääntyessä tilaa ja sinne syntyy työpaikkoja.

SOSIAALITURVAMAKSUIEN NIMENMUUTOS JA YKSILÖLLISTÄMINEN

Muuttamalla esimerkiksi työnantajan sosiaalivakuutusmaksu työntekijän maksuksi ja yksilöllistämällä sitä ajatellaan pakollisia sosiaaliturvamaksuja maksavien uskovien, että työn verotus laskee. Kun pakolliset sosiaalivakuutusmaksut kuitenkin luetaan EU-tilastoissa veroiksi, temppu ei pienennä edes virallista veroastetta. Työnantajankin on mahdollista nähdä muutosta työvoiman hinnassa, jos työnantajamaksu siirretään työntekijän maksettavaksi ja palkkaa nostetaan samalla summalla.

Lisäkeinona markkinoidaan sitä, että osa pakollisista sosiaalivakuutusmaksuista muutetaan vapaaehtoisiksi, jolloin virallinen veroaste todella laskeekin. Samalla myös osa ihmisistä pienentää vapaaehtoisesti sosiaaliturvaansa.

Maksu on osa työntekijän työn kustannusta, maksaa sen nimellisesti työnantaja tai työntekijä itse ja minkä tahansa nimisenä. Vapaaehtoisten maksujenkin osalta työvoiman hinta säilyy arvattavasti ennallaan paitsi niillä työntekijöillä, jotka eivät pysty neuvottelemaan työnantajan kanssa palkkatasosta, jolla vapaaehtoisen vakuutuksen saa maksettua. Näiden ihmisten sosiaaliturvan taso siis putoaa.

SOSIAALITURVAMAKSUIEN VEROPOHJAN LAAJENNUS

Hallitus valmistelee syksyn 1999 tuporatkaisuun työnantajan kansaneläke- ja sairausva-

kuutusmaksun porrastamista. Tavoitteena on parantaa pienipalkkaisten ja työmarkkinoilta syrjäytymisuhan alla olevien työnsaantia. Se merkitsee perussosiaaliturvan maksujen pohjan laajentamista kohdistumaan nykyistä enemmän muihinkin tekijöihin kuin työvoiman hintaan. Näiden maksujen merkitys on kuitenkin vähäinen verrattuna ansioeläkevaikutusmaksuun, joka on suurin vain työvoiman käyttöön kohdistuva yksittäinen vero.

TULOVERON ALENTAMINEN

Myös ansiotuloveron alentamista tarjotaan välineeksi työvoiman ja pääoman verotuksen saamiseksi vähän lähemmäksi toisiaan ja työvoiman kilpailukyvyä parantamiseen suhteessa konejärjestelmiin. Työansioiden tuloverot sisältyvät työn hintaan, joten tuloveron alentaminen merkitsee sitä, että osa työntekijöistä voi alentaa palkkavaatimustaan. Tämä pienentää työvoimakustannuksia. Niillä, joiden ei tarvitse pudottaa palkkavaatimustaan, alempi tulovero merkitsee suurempaa ostovoimaa, joka voi välillisesti luoda työpaikkoja.

Tuloveron alentamisen työllisyysvaikutus riippuu siis osittain siitä, alenevatko työntekijöiden palkkavaatimukset sen seurauksena. Tuloveron alennuksen kytkeminen osaksi palkkaneuvotteluja voi alentaa työvoiman käytön kokonaiskustannuksia ja lisätä työvoiman käyttöä tuotannossa. Työllisyys paranee myös, jos työntekijät käyttävät käteen jäävät lisätulonsa työpaikkoja lisäävään kulutukseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että tämä uusi kulutus on työllistävämpää kuin se tuotanto, joka aikaisemmin kustannettiin niillä verotuloilla, jotka veronalennuksessa poistui-

vat. Näitä kansantaloudellisia alkeistotuuksia työvoiman verokeskustelussa ei käsitellä. Talouspoliittinen keskustelu pitäytyy julkisuudessa tiukasti katekismustasolla. Oppilauseet ovat lyhyitä ja niitä selitetään vain itsellään. Työvoimaverojen alentamiseen on uskottava

kyselymättä, mitä eri vaihtoehdoissa tapahtuu.

TYÖVOIMAN HAITTAVEROTUKSEN POISTAMINEN

Minäkin pidän työllisyyden kannalta tärkeänä työvoimaverojen alentamista, mutta vain suhteessa muihin tuotannontekijöihin. Ehdotan sellaista verotuksen kokonaisrakenteen muuttamista, että työntekijöiden korvaamista muilla tuotannontekijöillä ei enää palkita verotuksella. Tästä rakennemuutoksesta seuraa, että työllisyys paranee ja sosiaaliturvameno alenevat. Nämä merkitsevät verojen tarpeen vähenemistä.

Menetelmä on päinvastainen kuin edellä kuvatuissa kolmessa keinossa. Ensin ei pidä alentaa veroja ja supistaa julkisia palveluita ja sosiaaliturvaa, vaan näiden verorahoituksen tarve pienenee neutraaliin tuotantoverotukseen siirtymisen kautta. Kolmessa ministeriöiden markkinoimassa mallissa supistetaan ensin julkista sektoria ja toivotaan sen lisäävän yksityisellä sektorilla työpaikkoja enemmän kuin julkisen sektorin supistuksella menetetään.

HALLITUSOHJELMAN MALU

Lipposen II hallitus aikoo keventää vaalikaudella ansiotuloveroja ja sosiaalivakuutusmaksuja 10–11 miljardilla markalla, ”jos talouskasvu jatkuu vahvana ja palkankorotukset ovat maltillisia ja jos verorakennetta kehitetään”. Veroalesta seuraa hallitusohjelman mukaan parempaa työllisyyttä ja alempi kokonaisveroaste.

Hallitus lupaa tämän kesän aikana selvittää myös työnantajan kela- ja sairausvakuutusmaksun porrastamista. Tavoitteena on parantaa pienipalkkaisten ja työmarkkinoilta syrjäytymisuhan alla olevien työnsaantia.

Hallitus on siis lisännyt edellytyksiin myös verorakenteen muuttamisen, jota itse pidän olennaisimpana verotuksen työllisyysvaiku-

tusten parantamisessa. Tekstissä mainittu ainoa yksittäinen rakennemuutos on kuitenkin työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksun porrastus. Niiden merkitys on vähäinen verrattuna ansioeläkevakuutusmaksuun, joka on suurin vain työvoiman käyttöön kohdistuva vero. Kansaneläkemaksu kohdistuu nytkin työvoiman käytön lisäksi jonkin verran myös pääoman käyttöön.

Ohjelmassa sanotaan, että verotuksen painopistettä muutetaan pääomatulojen, kiinteistövarallisuuden ja ympäristöverojen suuntaan, mutta muu teksti viittaa siihen, että keinona on vain työverojen keventäminen. Se on hidas tie, koska se edellyttää julkiselta taloudelta liikkumavaraa.

SOININVAARAN MALLI

Vihreä liitto pitää periaatetasolla tärkeänä työvoiman verotuksen alentamista ja ympäristöhaittojen verotuksen lisäämistä. Se ei ole kytkenyt kuitenkaan näitä toisiinsa. Osmo Soininvaara käsittelee kirjassaan Täystyöllisyyttä ilman köyhyyttä (1999) markkinoilla huonosti kaupaksi käyvän työvoiman verottamisen ongelmia. Hän ehdottaa palkkaan liittyvien työnantajan sosiaaliturvamaksujen porrastamista niin, että palkkatuloista tehdään ensin 2 000 markan vähennys. Tämän ylittävästä palkkatulosta perittäisiin 35 prosentin työnantajamaksut. Keskimäärin työnantajan maksut olisivat entiset eli noin 28 prosenttia koko palkkatyöntekijäväestön palkkasummasta.

Tämä 28 prosenttia on työvoiman käytön haittavero, joka tehokkaasti kannustaa kaikkia työnantajia korvaamaan ihmistyövoiman muilla tuotantotehtävillä. Se on samalla subventio, jota Suomen hallitus ja eduskunta katsovat pääomainvestointien ja pääomavaltaitten yritysten tarvitsevan selviytyäkseen markkinataloudessa. Tämä näkökulma Soininvaaran ehdotuksista kuitenkin puuttuu.

Soininvaara toteaa, että työnantajamaksut ovat nytkin osittain porrastettuja, mutta eivät

palkkatason vaan yrityksen koon ja työvaltaisuuden mukaan, mikä on erittäin kömpelö toteutus. Nykymallissa suuria yrityksiä rangaistaan lisäävän palkkaamisesta, koska yrityksen koko ja korkeampi maksuprosentti laskeetaan työntekijöiden määrän mukaan. Soininvaara sanoo, että jos halutaan myös pääomavaltaiset yritykset mukaan maksamaan sosiaalikuluja, on verotettava niiden pääomaa tai muita tuotantopanoksia eikä niissä käytettävää työvoimaa.

Soininvaara ei kuitenkaan esitä tätä, vaan tyytyy ehdottamaan porrastusta työvoiman sisällä. Pienipalkkaisista työnantaja joutuisi maksamaan pienemmän prosentin ja suuripalkkaisista suuremman. Näin Soininvaara kompensoisi sosiaaliturvamaksujen porrastuksella eri palkkatasojen työntekijöiden markkinatuottavuuden eroja. Se auttaisi markkinoilla vähiten palkitun työvoiman työllistämistä. Kokonaisuudessaan työvoiman käyttö tuotannossa ei tule tällä menetelmällä yhtään kilpailukykyisemmäksi muiden tuotantopanosten käytön kanssa. Päinvastoin hyväpalkkaisen väen kilpailukyky konejärjestelmiä vastaan heikkenee.

TYÖLLISTÄVÄ VEROTUS

Suomessa on tehty vuosikymmenien mittaan jonkin verran laskelmia ja esityksiä siitä, että sosiaaliturva rahoitettaisiin tuotannon koko jalostusarvon suhteessa eikä pelkästään työvoiman käytön perusteella. Nämä eivät ole päässeet hallitusten esityslistalle asti. Niistä ei myöskään ole koskaan käyty avointa julkista keskustelua, vaikka esimerkiksi eduskunnan sosiaalivaliokunnassa asia on säännöllisesti esillä.

Tanskassa yritettiin toteuttaa sosiaaliturvan jalostusarvopohjainen rahoitusmalli, mutta EU:n tuomioistuin päätti, että se on arvonlisäverodirektiivien vastainen. Vaikka unionissa väitetään jatkuvasti sosiaaliturvan ja verotuksen olevan kunkin jäsenmaan sisäisiä asioita, arvonlisäveron päättäjät sulkiivat yksimieli-

sellä päätöksellään pois mahdollisuuden saada aikaan tuotantopanosten ja tuotannonalojen suhteen neutraali verojärjestelmä. Jälleen yksi EU-päätös, jonka työllisyysseurauksista päättäjillä oli tuskin käsitystä EU-kansalaisista puhumattakaan.

Amsterdamin sopimus asettaa työllisyyden edistämisen unionin keskeiseksi tehtäväksi. Tavoite tulisi uskottavammaksi, jos jäsenmaiden hallitukset selvittäisivät itselleen ja kansalaisille verotuksen työllisyysvaikutukset ja lähtisivät toteuttamaan työllistävää verorakennetta.

Keväällä ilmestynyt Anneli Levo-Kivirikon ja Paavo Uusitalon tutkimus Työllistävä verotus (1999) kuvaa Suomen yritysverotuksen pääpiirteitä ja arvioi sen vaikutuksia 3 000 yrityksen aineistossa 1980-luvun puolivälissä. Tutkijat toteavat, että lausutuista tavoitteista huolimatta yritysverotus ei ole neutraali Suomessa ja tuskin missään muussakaan maassa. Koko ja toimiala vaikuttavat verotukseen, mutta pääasiallinen epäneutraalisuuden aiheuttaja on työn ja pääoman erilainen verotuksellinen kohtelu. Se aiheutuu pääosin sosiaaliturvamaksuista (Levo-Kivirikko & Uusitalo 1999, 88).

Tutkimuksessa etsitään neutraalin verotuksen malleja. Tutkijat kokeilevat viittä eri mallia, jotka kaikki ovat tuntuvasti parempia työvoiman käytön kannalta kuin nykyinen sosiaalivakuutuksen rahoitusmalli. Minkä tahansa tutkimuksessa käytetyn mallin käyttöönotto parantaisi työvoimavaltaisten yritysten toimintaedellytyksiä. Uudistusten maksajia olisi yritysten pääomavaltaisain viidennes.

VEROTUS YRITYSTEN VIIDENNEKSEN EHDOLLA

Levo-Kivirikko ja Uusitalo päätyvät toteamaan, että nykyinen verojärjestelmä on rakennettu tarkoituksellisesti turvaamaan yhteiskunnan modernisaatio. Heidän arvionsa mukaan tämä tavoite on jo saavutettu. Pääomavaltaisen tuotannon suosiminen ei enää ole perusteltua, koska se aiheuttaa työttö-

myyttä ja hyvinvointivaltion rahoitusongelmia.

Pääomavaltaisten yritysten intressit ohjaavat kuitenkin verolainsäädäntöä ja siitä käytävää poliittista keskustelua. Vaikka valtava enemmistö yrittäjistä on työvoimavaltaisten alojen pienissä yrityksissä, Suomen yrittäjät tai Palvelutyönantajat eivät aja neutraalia yritysverotusta. Ne seuraavat tiiviisti Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton ja Unicen katekismuslauseita, joiden mukaan verotusta on hoidettava yritysten pääomavaltaisen vähemmistön ehdoin.

Ammattiyhdistysliikekin käy keskustelua vain verojärjestelmän osista, ei sen peruseräaatteista. Useimmat kansanedustajat tyytyvät asioiden totuttuun järjestykseen, jossa verotuksen tavoitteet määritellään pääomavaltaisten yritysten johdossa. Esimerkiksi Osmo Soininvaara toteaa työmarkkinajärjestöjen ilmoittaneet eduskunnan sosiaalivaliokunnalle, että ne aikovat muuttaa lainsäädäntöä varhaiseläkkeiden kustannusvastuiden osalta (Soininvaara 1999, 108).

Levo-Kivirikko ja Uusitalo sanovat, että samalla kun kiihdytetyn modernisaation projekti on saavuttanut tavoitteensa, se on alkanut yhä lisääntyvässä määrin tuottaa kielteisiä vaikutuksia. Maailmanlaajuisia markkina-osuuksia valtaavat kansainväliseen finanssipääomaan liitetyt aiemmat suomalaisyritykset eivät tarvitse suomalaisen verolainsäädännön kasvukiihokkeita.

Kansantulon kasvattaminen kasvavien yritysten kautta ei enää ole samalla tavoin suomalaisten veronmaksajien, palkkatyöntekijöiden tai eläkeläisten etu kuin se oli maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Joukkotyöttömyys on kypsän teollisen yhteiskunnan rakenteellinen ominaisuus. Tästä lähtökohdasta päädytään toisenlaisiin taloudellisen lainsäädännön kehitystarpeisiin kuin teollista työnjakoa rakennettaessa (Levo-Kivirikko & Uusitalo 1999, 180).

PUHETTA KUUROILLE KORVILLE

Työllistävä verotus -kirja tarjoaa erinomaisen ja monipuolisen näkymän suomalaiseen yritysverotukseen ja sen työttömyyttä ylläpitävään rakenteeseen. En ole onnistunut näkemään kirjasta mitään arviota. Verotuksesta ja sosiaaliturvasta vastaavat eivät ole sanoneet siitä julkisuudessa sanaakaan. Ne, joille olen sitä mainostanut, eivät tienneet sen olemassaolosta.

Sama hiljaisuus koskee omia sosiaaliturvaa ja verotusta koskevia ehdotuksiani. Vaikka ne saivat laajaa julkisuutta 1996–1997 ja monet toimittajat kirjoittivat niistä perusteellisia juttuja, päätösten tekijät ja valmistelijat eivät käsittele esittämiäni asioita mitenkään tai sitten tyrmäävät ne yrittämättäkään tietää, mikä on esitysten sisältö.

VOIMATONTA POLITIIKKAA

Verotuksen ja sosiaaliturvan ongelmiin on poliittisessa puheessa valmiit kysymykset ja vastaukset, joita toistetaan pyhästä tekstistä mitenkään poikkeamatta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu Sosiaaliturvan suunta 1998–1999 toteaa hyvin varovasti, että verotuksen tavoitteet ovat joskus ristiriidassa sosiaaliturvan tavoitteiden kanssa. ”Sosiaaliturvan kannalta olisi perusteltua, että pääomatuloja ja työtuloja kohdeltaisiin verotuksessa samalla tavalla. Tällä tavoin muun kuin vakuutusmuotoisen sosiaaliturvan rahoitus rasittaisi samalla tavalla sekä työ- että pääomavaltaista yritystoimintaa” (Sosiaaliturvan..., 1998, 13).

Vaikka työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ovat suurin työvoiman käyttöä rasittava veromuoto, siitä ei sanota mitään. Tuloverojenkin rakennemuutoksesta kerrotaan, että se on erittäin vaikeaa. Ministeriön väki näkee ainoaksi mahdolliseksi ratkaisuksi verotuksen alentamisen ja sosiaaliturvajärjestelmän toimivuuden tehostamisen yhtäaikaaisesti. Lisäksi ministeriössä ollaan sitä mieltä, että ve-

rotuksen painopisteen siirtämisen työn verottamisesta pääomien verottamiseen tulisi tapahtua yhtäaikaaisesti kaikissa maissa (EU:n sisällä vai koko maailmassa?) epäterveen verokilpailun estämiseksi.

Sosiaaliturvan suunta -paperi näyttää, miten erilainen verotuksen rakenne on eri maissa, samoin sosiaaliturvan rahoitustapa (Sosiaaliturvan ..., 1998, 106–112). Mistä syntyy väittämä, että mitään ei voi tehdä, jolleivät kaikki tee samoin? Teksti näyttäisi viittaavan valtiovarainministeriön viljelemään ajateluun, että julkista sektoria ja veroja on pienennettävä. Kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriön teksti väittää monessa muussa kohdassa, että hyvinvointivaltion pohjoismainen malli on säilytettävissä ja verotus on suurin piirtein riittävää.

Sosiaali- ja terveysministeriön väki yrittää kertoa yhtä aikaa, että asiat ovat hyvin ja että menoja pitää vähentää. He sanovat, että verorakenne on työllisyyden kannalta huono, mutta että sen voi ratkaista vain ylikansallinen päättäjä. Kun ylikansallinen päättäjä ei tee mitään kansainvälisen kilpailukyyn menetyksellä uhkaajien pelossa, kotimaisenkaan päättäjän ei voi odottaa edes alkavan ajatella jotain muuta ratkaisua.

KANSANTALOUKSIA JOHDETAAN YRITYSTALOUKSIEN PERIAATTEIN

Sosiaaliturvasta ja sen rahoituksesta käytävässä keskustelussa Unicen edustajat muistavat usein ilmoittaa, että työnantajajärjestö on vain yritysten asialla ja arvioi kaikkia lakeja ja sopimuksia yritysten etujen näkökulmasta. Tämä on etujärjestön tehtävä, mutta suuri eurooppalainen erehdys syntyy siitä, jos Euroopan unionin ja jäsenmaiden talouspolitiikka rakennetaan palvelemaan vain yritysten etuja.

Suomen veropoliittista keskustelua käydään ikään kuin kansantaloutta ei enää olisi olemassa. Talouspolitiikassa nähdään osapuolina yritykset ja niiden työntekijät. Yritys-

johtajien tehtävä on pitää yritykset kilpailukykyisinä, jotta ne pystyvät myymään tuotantoon ja tuottamaan voittoa omistajien edellyttämässä määrin. Työntekijöiden on suhteutettava omat vaatimuksensa siihen, että yrityksen kannattaa pitää heitä palkkalistoillaan.

Olen kysynyt lukuisia kertoja yrittäjäjärjestöjen edustajilta, kuka maksaa yhteiskunnan yleiset menot, jollei niitä kerätä tuotannosta. Useimmiten kysymykseen ei tule mitään vastausta. Eräs työnantajajärjestön puolesta suurta sosiaaliturvan asiantuntemusta edustava vastasi, että jotkut muut kuin työnantajat. Yrittäjät haluavat karistaa tuotantokustannuksistaan pois milloin mitäkin sillä perusteella, että nämä kustannukset eivät kuulu välittömästi yrityksen tuotantoon. Verot ja veronluonteiset maksut näyttävät useimmista yrittäjistä tuotannon ja yritysکوhtaisen kilpailukyvyyn esteiltä. Yhteiskunnan infrastruktuurista otetaan irti kaikki, mitä saadaan, kuten luonnostakin, mutta sen ylläpito on jonkun muun vastuulla.

Koulutettu työvoima ja sen sairaus- ja eläketurva taas näyttävät joltain sellaiselta, joka työntekijöiden pitää itse kustantaa. Työntekijöiden sukulaisten sosiaalietuudet ja yhteiskunnalliset palvelut näyttävät useimmista yrittäjistä kuuluvan vielä vähemmän yrityksen laillisiin kustannuksiin.

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ylijohtaja Martti Hetemäki esitti Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa (1998, 233), että ehkä pääomatuloista ei pitäisi kerätä mitään veroja, jotta tuotanto olisi mahdollisimman tehokasta. ”Jos investoinnit ovat tuottavuuden ja taloudellisen kasvun kannalta avainasemassa, niin hyvinvoinnin maksimoiminen kannalta saattaisi olla järkevää olla verottamatta investointeja eli pääomaa.” Paitisi että Hetemäki sekoittaa investoinnit ja pääomatulon käsitteinä toisiinsa, hän pitää yllä Suomessa kukoistavaa kolmikantayhteistyön perusoppia pääomainvestointien kaikkivoipaisuudesta.

Jos pääomainvestoinnit olisivat verotukses-

sa samassa asemassa kuin työvoiman käyttö, yritykset pystyisivät tekemään kansantalouden kannalta järkeviä investointipäätöksiä. Sosiaaliturvan rahoitus lähes kokonaan työvoiman käytön perusteella merkitsee kuitenkin sitä, että pääomapanokset saavat työvoimapanoksiin verrattuna yli 30 prosentin verosubvention. Sen seurauksena kaikki työnantajat, yrityksistä julkiseen sektoriin ja kotitalouksiin, välttävät parhaansa mukaan palkallisen työvoiman käyttöä ja korvaavat sitä joko palkattomalla työllä tai muilla tuotantopanoksilla.

Pääomatulojen ansio- ja sosiaaliturvatuloja matalampi verotus taas on puhdas tulonsiirto hyvätuloisille. Sen tarkoituksena on palkita rikkaiden keskinäistä omaisuuskauppaa ja niitä, jotka istuvat yrityksen tuloksenjaossa voitonjakajien karsinassa.

TALOUSTEORIA HYLÄTTY SUURTEN SOPIMUKSILLA

Jotta työvoiman ja muiden tuotantopanosten kansantaloudellinen hinta saataisiin näkyviin, panosten verokohtelun pitäisi olla sama. Tämä edellyttää tuotannon arvonlisäykseen perustuvaa verotusta. Teoriassa useimmat ekonomistit allekirjoittavat tämän lauseen. Käytännössä he sanovat, ettei sellainen verorakenne ole mahdollinen, koska

1. työmarkkinajärjestöt ovat sopineet siitä, että työntekijöiden sosiaaliturva kustannetaan suoraan heidän palkkakustannuksinaan ja että työnantajat päättävät pääosin kerättävien rahastojen käytöstä.

2. EU:n arvonlisädirektiivit kieltävät muiden arvonlisään perustuvien verojen keräämisen.

Euroopan unionissa ja sen suomalaisessa ammattiyhdistysliikkeessä, virkakoneistossa ja poliittisissa elimissä ei keskustella työvoiman käyttöön neutraalisti suhtautuvasta veromallista. Tällainen malli pudottaisi suurten pääomavaltaisten yritysten kilpailukyvyyn verotuksen suhteen samalle tasolle kuin se on

keskimääräisesti työvoimaa ja pääomia käytävissä yrityksissä. Valtaosa yrityksistä on pieniä ja työvoimavaltaisia, mutta niiden etuja ei ajeta verovalmistelussa.

Kansalaiskeskustelu verotuksesta on erittäin vaikeata, koska juuri kukaan ei tiedä, miten verotus kokonaisuutena toimii tai miten se vaikuttaa työvoiman käyttöön tuotannossa. Suuret ihmisjoukot ovat valmiita uskomaan, että työttömyys syntyy liian hyvästä sosiaalityurvasta. Toimeentulotuen tasoa vaaditaan edelleen pudotettavaksi, jotta sen saajia kannustetaan menemään töihin. Kuitenkaan näitä ihmisiä ei oteta töihin, koska heidän markkinatuottavuutensa ei riitä sekä palkkaan että siitä maksettaviin veroihin.

NEUTRAALI TUOTANTOVERO KATKAISEE HYVINVOINTIVALTION TYÖTTÖMYYSKIERTEEN

Kansalaistulomallit ja työllistämistuet eivät ole ratkaisu, jos ne rahoitetaan nykyiseen tapaan pääosin verottamalla työvoiman käyttöä.

KIRJALLISUUS

Hetemäki, M.: Hyvinvointivaltion valinnat. Kansantaloudellinen aikakauskirja 94 (1998): 3, 230–245

Levo-Kivirikko, A. & Uusitalo, P.: Työllistävä verotus. Yliopistopaino 1999

Peltola, K.: Hyvinvointivaltion peruskorjaus. Tammi 1997

Mitä enemmän rahaa työllisyysongelman hoitoon kierrätetään työvoiman käytön verotuksen kautta, sitä enemmän yhteiskunnassa on työvoimaa, jonka markkinatuottavuus ei riitä subventoimattoman työpaikan kustannuksiin. Tämä on selvästi nähtävissä kehittyneissä teollisuusmaissa ja erityisesti hyvinvointivaltioissa.

Työvoiman tuottavuuserot ovat nyky maailmassa suuria. Konejärjestelmien sisältämä tiedon kasautuminen merkitsee sitä, että pienet ihmisjoukot pystyvät tuottamaan valtavia määriä tavaraa ja uusia tuotantokoneistoja. Tämä kehitys etenee siitä riippumatta, verotetaanko konejärjestelmiä enemmän vai vähemmän. Neutraali tuotantovero ei kaada tai edes hidasta tuotannon koneistumista. Sen avulla voidaan kuitenkin luoda erilaisissa ihmistyötä edellyttävissä palveluissa uutta työvoiman kysyntää nykyistä matalammalla rahatuottavuustasolla. Samalla pystytään keräämään konetuotannosta riittävästi verotuloja sekä ihmisille että konetuotannolle välttämättömien yhteiskuntarakenteiden ylläpitämiseen.

Peltola, K.: Jalostusarvopohjainen sosiaalivaikutusmaksu. Socius 3 (1997): 7, 30–31

Soinivaara, O.: Täystyöllisyyttä ilman köyhyyttä. Art House 1999

Sosiaaliturvan suunta 1998–1999. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1998:15

Uotila, J. & Uusitalo, P.: Työllisyys, laki ja talous. Tammi 1984.